

YOLSUZLUĞUN ÖNLENMESİNDE ETİK KONFERANSI

Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ
Kamu Görevlileri Etik Kurulu Başkanı

Kamu yönetiminde etik konusunun önem kazanması, dünyada 1970'lerde ortaya çıkan büyük yolsuzluk olayları ve skandallarla ilişkilidir. Özellikle gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan bu yolsuzluklar, kamuoyunda mevcut mekanizma ve düzenlenmelerin yetersizliğini göstermiş ve yeni arayışları beraberinde getirmiştir. Çünkü yolsuzlukların niteliği, boyutu ve miktarı, öncekilerden çok farklıdır; daha karmaşık, gelişmiş teknik ve bilgiler kullanılarak yapılmaktadır. Bu nedenle daha farklı ve kapsamlı mücadele yöntemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'den Avrupa Konseyi'ne, hükümetlerden sivil toplum kuruluşlarına kadar birçok kurum ve kuruluş, artan yolsuzlukları ve devlete olan güvenin hızla azalmasını önlemek için, mevcut mücadele yöntemlerine ilave olarak kamu yönetiminde ve siyasette etik ilke ve değerlerin geliştirilmesini, bu amaçla yeni düzenleme ve kurumların oluşturulmasını gündemlerine almışlardır.

1970'lerin sonunda ekonomi, siyaset, yönetim ve teknoloji alanında, birbirini etkileyen yoğun bir değişim ve dönüşüm süreci başlamıştır. Bu değişim, devletin yapısı, faaliyet alanı, toplum, birey ve ekonomi ile ilişkileri, çalışanların statüsünde ve rollerinde radikal ve kapsamlı bir yeniden yapılanmayı ortaya çıkarmıştır. Geleneksel yönetim anlayışının yerini; verimlilik, etkinlik ve kalite temelli yeni yönetim anlayışı ve kurumları alırken, kamu yönetimi etiği de yeni bir nitelik kazanmıştır. Bir taraftan, hantal, verimsiz ve kırtasiyeci kamu yönetimi anlayışının değiştirilerek devletin idari kapasitesinin artırılmasına yönelik politikalar uygulanmaya başlanmış; diğer taraftan da siyaset ve yönetimin işleyişine etik ilkelere bağlı bir yapı kazandırılmak için düzenlemeler yapılmıştır. Çünkü kamu yönetiminin yapı ve işleyişine yeni bir biçim kazandırılırken, onun karar, eylem ve işlemlerinde daha yüksek sorumluluk duygusu içinde hareket etmesine yönelik düzenlemelerin yapılmaması veya bu konularda gecikme ya da boşluk, önemli bir eksiklik olurdu ve birçok olumsuz gelişmelere kaynaklık edebilirdi.

Nitekim, bir ülkede düzgün işleyen kuralların, kurumların ve etik değerlerin yokluğunda veya yetersizliğinde, liberalleşmenin doğurabileceği tehlikelerin boyutları, ülkemizde ve dünyanın çeşitli yerlerinde acı bir şekilde görülmüştür ve görülmektedir. Nobel ekonomi ödülü sahibi ve serbest pazar ekonomisini savunan iktisatçıların duayeni Milton Friedman, 1989'da sosyalizmden piyasa ekonomisine dönüş yapan ülkeler için "özelleştirme, özelleştirme, özelleştirme" önerisini yapmış, ancak 2001 yılında verdiği bir mülakatta, oralardaki yolsuzluk olaylarını gördükten sonra bir öz eleştiri ihtiyacı hissederek, "yanılıyorum, hukuk düzeninin, özelleştirmeden muhtemelen daha temel bir nokta olduğu ortaya çıktı" demiştir.

Etik, sosyal dokunun, kurumsal yapı ve işleyişin temel harcıdır. Daha önceki bir konuşmamda da belirttiğim gibi, bir toplumun gelişmesi ve kalkınması için gerekli olan para ve teknoloji gibi sermaye, dışarıdan temin edilebilir, ancak ahlak ya da etik, borç olarak alınamaz, başka bir şeyle ikame edilemez ve dışarıdan ithal edilemez, bir toplumun manevi öz sermayesidir, ancak toplumun ve kurumların içinde geliştirilir.

Bir siyaset ve yönetim sisteminin kalitesi, etik davranış ilkelerinin siyasal ve bürokratik toplumda uygulama ve yerleşme düzeyiyle yakından ilgilidir. Bugün siyaset ve

yönetim sistemlerinin uluslararası karşılaştırmalarında kullanılan ölçütlerin başında, etik davranış ilkelerinin varlığı ve bunların uygulama düzeylerine ilişkin göstergeler önemli bir yer tutmaktadır.

Yolsuzlukla mücadele, çok yönlü politikaları ve geniş kapsamlı bir işbirliğini gerekli kılmaktadır. Günümüzde, yalnızca kamu yönetiminde, siyasette ve yargıda değil, toplumun her alanında genel anlamda ahlaki yozlaşma olduğu yönünde ortak bir kanaat oluşmuştur. Toplumsal ahlakın da, diğer alanlarda olduğu gibi, önemli ölçüde erozyona uğradığı yönünde gözlemler ve değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu nedenle, kamu yönetiminde, siyasette ve yargıda etik değerlerin geliştirilmesi, toplumda etik kültürünün ve bilincinin artırılmasıyla yakından ilgilidir ve bu alanlardaki ortak çalışmalar, yolsuzlukların azaltılmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Yolsuzluklarla mücadelenin başarısının, iyi bir etik altyapısının kurulmasına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

OECD'nin 1996 yılında yayınlanan Kamu Yönetiminde Etik Raporu'nda, iyi bir etik altyapısının sekiz unsuru olduğu vurgulanmıştır. Bunlar, etkili bir yasal altyapı, siyasi irade, etkin hesap verme mekanizmaları, uygulanabilir etik davranış kuralları, mesleki sosyalleştirme mekanizmaları, uygun çalışma koşulları, etik konularda koordinasyonu sağlayan kuruluşların varlığı ve nihayet, kamu görevlilerini denetleyen etkin bir sivil toplumdur.

Günümüzde etik, iyi bir yönetimin temel unsurudur. İyi bir kamu yönetimi sistemi, halkına saydam, kaliteli, etkin ve verimlilik anlayışı içinde hizmet veren; karar, eylem ve işlemlerinde etik değerlere bağlı hareket eden yönetimdir. Etik değerlere bağlılık, halkın kamu kurumlarına ve siyasete karşı güven duymalarını ve bunu sürdürmelerini sağlayan bir işleve sahiptir.

Ülkemizde etik altyapısının kurulmasında, 2004 yılında çıkarılan 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkındaki Kanun'un önemli bir katkısı olmuştur. Kanunun öngördüğü etik davranış ilkelerinin belirlenmesine ilişkin yönetmelik 2005 yılında çıkarılmıştır. Geç de olsa ve bazı yetersizlikleri bulunsa da etikle ilgili böyle bir düzenlemenin yapılması, önemli bir gelişmedir. Her şeyden önce, kamuda etik davranış ilkelerini belirleyen, etik kültürünün geliştirilmesini amaçlayan ve etik denetimini yapmakla görevli bir kamu kurumu bulunmaktadır.

Ülkemizde etik yönetime ilişkin düzenlemelerin ve kurumsal yapının eksiklikleri, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ile birlikte yürüttüğümüz bu proje kapsamında değerlendirilecek, Avrupa'da ve diğer yerlerde en iyi uygulamalar analiz edilecek ve onların deneyimlerinden yararlanılacaktır. Bu konuda tüm kişi, kurum ve kuruluşlarımızın bilgi ve deneyimlerini değerlendirmek istiyoruz.

Bu proje ile, bir taraftan yönetsel sistemin kalitesini iyileştirmeye yönelik öneriler ortaya konulması, diğer taraftan da etik bilincin geliştirilmesi suretiyle kamu çalışanlarının etik yönden niteliklerinin artırılması amaçlanmaktadır.

Toplumda ve kurumlarda etik kültürünün ve bilincinin geliştirilmesinin temeli, eğitime dayanmaktadır. 21, 23 ve 24 Ocak 2008 tarihlerinde, Ankara Dedeman Oteli'nde merkezi yönetimin ve yerel yönetimlerin üst düzey yöneticileri, sivil toplum, medyanın temsilcileri ve

akademisyenlerle yapılan atölye çalışmalarında, bu alandaki eğitimin anaokullarından itibaren başlatılması konusunda görüş birliği ortaya çıkmıştır.

Girişimlerimiz sonucunda, birçok kamu kurumu, hizmet içi eğitim programlarına, etikle ilgili konuları da dâhil etmişlerdir. Üniversitelerimizin değişik bölümlerinde etikle ilgili dersler yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Kanunumuzun kabul edildiği tarih olan 25 Mayıs gününü, okullarda “**etik günü**” olarak ilan etmiştir. Okullarda ve üniversitelerde “**etik kolları**” veya “**etik kulüpleri**”nin kurulması; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında, etik kültürünün geliştirilmesi için “**etik platformu**”nun oluşturulması düşünülebilir.

Yolsuzlukla Mücadelede Etik Projesi kapsamında, değişik düzeylerde yaklaşık 35 etik eğitimi programı, bu programlarda kullanılacak bir eğitim setinin hazırlanması, 10 hassas alanda araştırma yapılması öngörülmüştür. İki yıl sürecek bu projenin sonucunda, yolsuzlukla mücadele için etik değerlerin geliştirilmesi konusunda bir **strateji belgesi** ve buna bağlı bir **eylem planı önerisi** ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak; yolsuzluğu, her bakımdan riski çok yüksek bir iş; etik değerlere bağlılık ise, ödülü ve toplumsal desteği yüksek bir değer haline getirmek zorundayız. Yolsuzluklarla etkin mücadele edilebilmesi için, bu alandaki tüm aktörlerin işbirliğine ve ortak stratejilere ihtiyaç bulunmaktadır. Yolsuzluk, kişi ve sistemin zaaf ya da boşluklarını kollayan ve oradan beslenen sinsi bir olgudur. Bununla mücadele, konjonktürel olmamalı, tüm devlet organlarının stratejik amaç ve hedefleri içinde yer almalıdır.